

Осташова Валерія Олександрівна,

Полтавська державна аграрна академія, кандидат юридичних наук, доцент

Гофман Елла Леонідівна,

Полтавський міський нотаріальний округ, приватний нотаріус

ДЕОНТОЛОГІЧНІ НОРМИ НОТАРІУСІВ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: КОМПАРАТИВІСТСЬКИЙ АСПЕКТ

В основі діяльності фахівців різних юридичних професій лежать етичні норми. Адже юрист є носієм правових та моральних цінностей, культури, здатен своїм прикладом впливати на свідомість та поведінку інших членів суспільства. На нотаріусів, як представників юридичної професії, покладено, зокрема, функцію превентивного захисту. Нотаріат, будучи органом безспірної юрисдикції, покликаний запобігати виникненню судових спорів, захищати права і законні інтереси громадян від можливих порушень у майбутньому. Реалізація останнього потребує від нотаріуса не лише спеціальних професійних компетентностей, а й укорінення морально-етичних норм у свідомість та повсякденну поведінку юриста.

Вперше окремі деонтологічні норми нотаріусів були закріплені у Законі України «Про нотаріат» (далі – Закон). 17.11.2007 року рішенням Конференції Української нотаріальної палати було затверджено Кодекс професійної етики нотаріусів України (далі – Кодекс). Цей документ у свою чергу став базисом для затверджених 14.03.2013 р. Міністерством юстиції України Правил професійної етики нотаріусів України (далі – Правила). Зазначений нормативно-правовий акт уже у жовтні 2013 р. було замінено новим, в якому, зокрема, виключено норму про позбавлення свідоцтва про право на заняття нотаріальною діяльністю за несплату членських внесків до Нотаріальної палати України. Основою для зазначених нормативних актів послужив до сих пір не ратифікований Україною Європейський кодекс нотаріальної етики (Code Europeen de Deontologie Notariate) 1995 року, покликаний об'єднати в одне ціле

правила нотаріальної етики з потребами суспільного обігу в умовах становлення Європи в рамках Євросоюзу. З активізацією євроінтеграційних процесів 14 червня 2017 р. представниками Нотаріальної палати України разом із латвійськими та литовськими колегами та за участі представників Міністерства юстиції України в рамках круглого столу було розроблено програму розвитку, одним з напрямів якої зазначено розробку та прийняття Кодексу професійної етики нотаріуса.

Отже, у Україні наразі діють декілька нормативних актів, які дублюють, створюють враження подвійних стандартів і колізій та одночасно доповнюють одне одного – Закон, Кодекс та Правила. Разом з тим, законопроект № 9140 від 01.10.2018 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення передумов для захисту економічних та спадкових прав громадян в сільській місцевості», який викликав невдоволення у спільноті нотаріусів, у тексті Закону України «Про нотаріат» замінює термін «правила» та «кодекс». Судячи з усього законодавець готує новий нормативний акт, яким затвердить морально-етичні норми для нотаріусів. Чинні ж Правила професійної етики нотаріусів України не в повному обсязі відповідають умовам сьогодення. Наприклад, зазначений акт не містить деонтологічних норм, які регламентують рекламу та саморекламу нотаріуса через популярні зараз джерела інформації – сторінки у соціальних мережах, веб-сайти нотаріусів та їх об'єднань. Європейський кодекс нотаріальної етики містить норми, які, на нашу думку, варто було б імплементувати, щодо особливостей користування веб-сайтами. Наприклад, при використанні веб-сайтів або аналогічних технологій нотаріуси не повинні здійснювати консультування в рамках онлайн-договорів або онлайн-консультування.

Кодекс професійної етики нотаріусів Російської Федерації, прийнятий рішенням Зборів представників нотаріальних палат суб'єктів Російської Федерації 16.11.2015 р. (далі – Кодекс РФ), визначає перелік інформації, яка може бути зазначена на особистому сайті в мережі Інтернет.

Нищівній критиці піддавалися Правила від 14.03.2013 р. Так,

С. М. Маляренко вважала, що окремі норми Правил не мали жодного стосунку до етики або до моралі, як, наприклад, відносини нотаріуса з Нотаріальною палатою України. Важко погодитися з тим, що етичними є зобов'язання нотаріуса: 1) особисто відвідувати загальні збори територіального уповноваженого Нотаріальної палати України, а також заходи, що проводяться територіальним уповноваженим і Нотаріальною палатою України; 2) своєчасно і в повному обсязі сплачувати членські внески та інші встановлені з'їздом Нотаріальної палати України платежі; 3) з'являтися на запрошення президента, віце-президента, голів комісій, виконавчого директора Нотаріальної палати України для розгляду питань, пов'язаних з виконанням професійних та членських обов'язків нотаріуса; 4) надавати до Нотаріальної палати України та територіального уповноваженого інформацію, пояснення, документи, відомості, в т.ч. фінансового характеру [1, с. 44]. В Україні ці норми проіснували сім місяців до прийняття нових Правил. У Кодексі РФ подібні норми діють і нині. У згаданому Кодексі РФ детально зарегламентовані види правопорушень, заходи дисциплінарної відповідальності нотаріусів (зауваження, догана, сувору догана), процедура розгляду справ. В Україні ж існує законодавча невизначеність інституту відповідальності нотаріуса, що свідчить про відсутність гарантій нотаріальної діяльності, є причиною порушень прав нотаріуса, а також громадян та юридичних осіб, які звернулись для вчинення нотаріальних дій [2].

Отже, із входженням України до європейського правового простору існує нагальна потреба у гармонізації чинного законодавства. Особливого значення у такому контексті набувають не лише суто правові, а й морально-етичні норми представників юридичних професій.

Література

1. Маляренко С. М. Про етику приватних нотаріусів та відповідальність за її порушення [Електронний ресурс] / С. С. Маляренко // Наука і правоохорона. – 2013. – № 2(20). – С. 40-46. – Режим доступу:

http://naukaipravoohorona.com/index_html_files/08_Maliarenko.pdf

2. Святецька І. Деякі питання юридичної відповідальності нотаріуса [Електронний ресурс] / І. Святецька // Юридичний радник. – 2013. – № 2(68). – Режим доступу: <http://yurradnik.com.ua>